

Koersel, Pastorijstraat 44

Gemeente Beringen

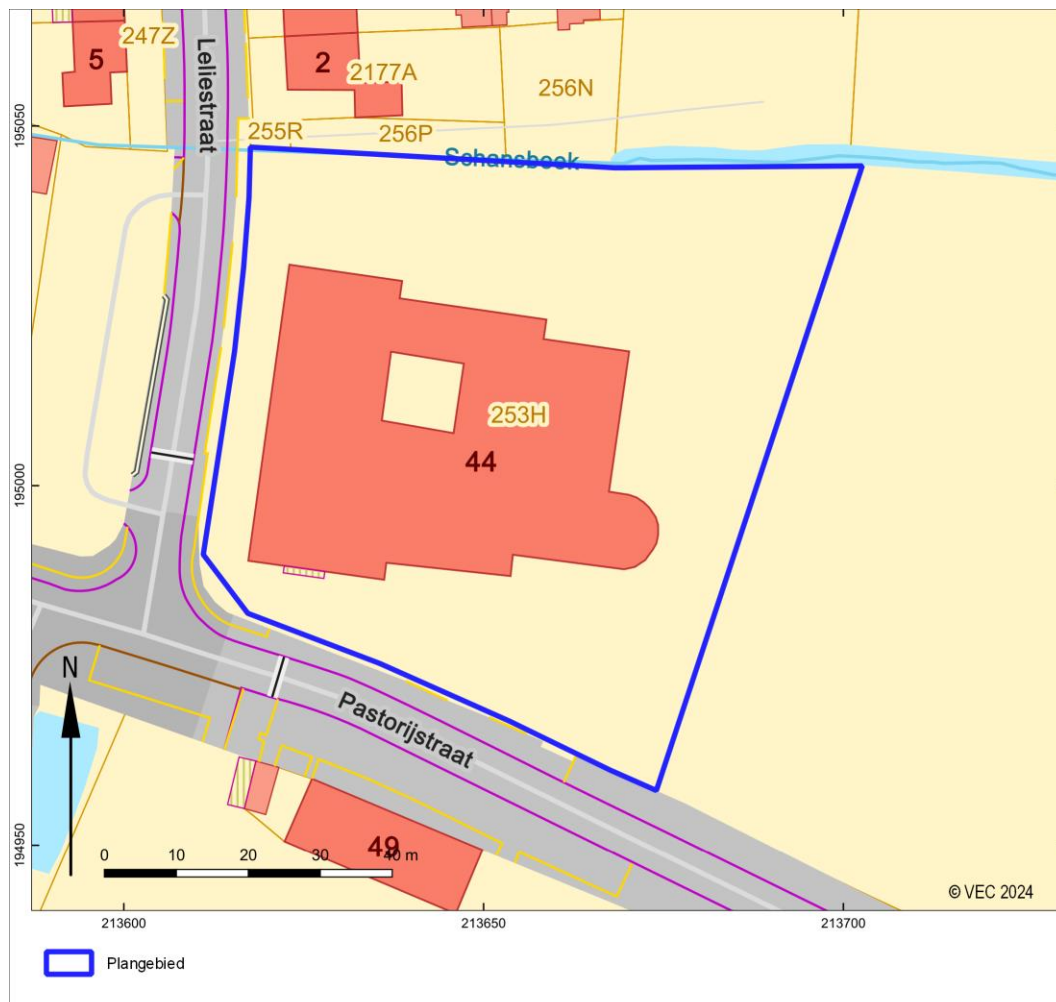
Programma van Maatregelen

Auteur:
A. Thomson

1 Inleiding

In opdracht heeft Vlaams Erfgoed Centrum in december 2024 een nota opgesteld naar de archeologische waarde van het plangebied in functie van de toekomstige verkavelingsplannen (afb. 1). De nota bestaat uit een landschappelijk bodemonderzoek en een proefsleuvenonderzoek.

De nota volgt op een reeds bekrachtigde archeologienota, bestaande uit een bureaustudie uitgevoerd door het Vlaams Erfgoed Centrum in 2023.

Afb. 1. Aanduiding van het uit te voeren archeologisch onderzoek op het plan van de bestaande toestand op het terrein. (Geprojecteerd op GRB)

2 Uitgevoerd vooronderzoek

2.1 Resultaten van het bureauonderzoek

Het onderzoeksgebied situeert zich op ca. 300 m ten noordoosten van de dorpskerk van Koersel, een straatdorp aan de weg Beringen-Hechtel. Het terrein wordt ten zuiden en ten westen begrensd door respectievelijk de Pastorijstraat en de Leliestraat. Langs de noordelijke zijde grenst het projectgebied aan de Schansbeek; langs de oostelijke zijde aan een veld. Centraal bevindt zich een gebouwencomplex (ca. 1742 m²) dat te slopen is. In het uiterst zuidelijke deel is het projectgebied verhard.

Binnen het projectgebied zelf werd tot op heden geen archeologisch onderzoek uitgevoerd. In de omgeving van het onderzoeksgebied zijn meerdere CAI-vindplaatsen gekend, die kunnen wijzen op menselijke

aanwezigheid in de nieuwe en nieuwste tijd. Ook in de bredere omgeving van het onderzoeksgebied zijn verschillende CAI Locaties gelegen die te dateren zijn sinds het neolithicum.

Geomorfologisch gezien ligt het onderzoeksgebied op het Pediment of het Glacis van Diepenbeek-Beringen, een NW-ZO gerichte strook die continu afhelt in ZW-richting. De hoogte ervan varieert van 50 m TAW in het NO tot 35 m TAW in het zuidwesten. De zachte helling van dit erosieglacis verbindt in het zuiden de alluviale vlakte van de Demer met de steilere helling van het Kempisch Plateau. Het oppervlak van dit gebied is zeer licht golvend door insnijdingen van de rivieren die het plateau draineren. Deze pedimentvorming is verantwoordelijk voor het feit dat op de hellingen van het Plateau plateaugronden worden aangetroffen. De rivieren hebben brede en zeer vochtige alluviale vlaktes met talrijke vijvercomplexen. Net ten noorden van het projectgebied stroomt de Schansbeek en op ca. 1,4 km ten zuiden van het terrein stroomt de Helderbeek.

Het onderzoeksgebied helt licht af van 42,50 m TAW in het zuiden tot 41,6 m TAW in het noorden richting de Schansbeek en wordt gekenmerkt door een centrale ophoging (ca. 50 cm) die antropogeen van aard is door de aanleg van het huidige gebouw.¹

Nergens binnen deze zone van de te ontwikkelen verkaveling kan een bewaring van het oorspronkelijke bodemprofiel, en daarmee ook eventueel een intact archeologisch bodemarchief, gegarandeerd worden. Uitgaande van de topografische ligging van het onderzoeksgebied en de geraadpleegde aardwetenschappelijke bronnen kunnen we stellen dat het potentieel op prehistorische artefactensites als hoog kan worden beschouwd. Het potentieel op (proto-)historische vindplaatsen kan als matig tot hoog beschouwd worden. De archeologische vindplaatsen kunnen voorkomen op zowel hetzelfde niveau als het huidige maaiveld (i.e. onmiddellijk onder de teelaarde), als in een bedekte toestand onder een plaggendek (cfr. bodemkaart).

2.2 Resultaten van het landschappelijk bodemonderzoek

De bodemopbouw binnen het plangebied lijkt gevarieerd, maar geeft hoofdzakelijk twee bodems weer. Het betreft hoofdzakelijk een zandbodem met dikke antropogene A-horizont (plaggendek). Volgens de bodemkaart kan onder deze A-horizont nog een B-horizont voorkomen. Deze B-horizont werd niet als dusdanig herkend in de boringen, maar lijkt in enkele boringen (BP5 en 6) op te zijn genomen in de bovenliggende A-horizont, in de andere boringen was deze afwezig. Onder het dikke A-pakket wordt de moederbodem aangetroffen, dewelke intact is. De boringen nabij het gebouw vertonen wel meer verstoring in hun profiel, al lijkt dit ook beperkt tot de dikke A-horizont, dewelke hier dus de moederbodem, en het potentiële archeologische niveau heeft beschermd.

Globaal genomen lijkt de bodem binnen het plangebied nog relatief goed bewaard. Hoewel een (intacte) B-horizont afwezig is, is de bodem wel in die mate intact dat archeologische resten en sporen bewaard kunnen zijn onder de A-horizont. Bij het lands

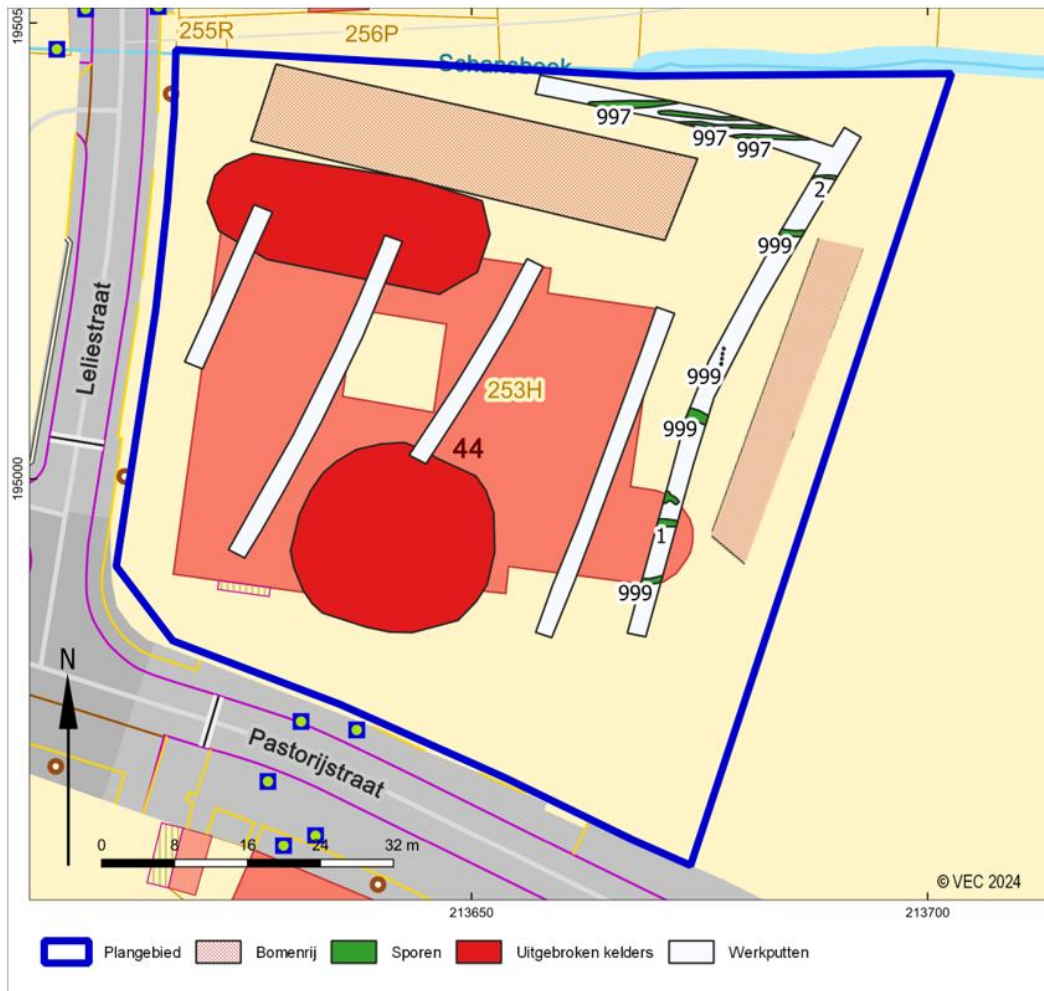
2.3 Resultaten van het proefsleuvenonderzoek

Omdat er een potentieel aan archeologisch waardevolle contexten was, is een proefsleuvenonderzoek uitgevoerd. Hierbij werden er vijf sleuven uitgegraven om uitspraak te doen over de aanwezigheid van archeologische sporen. Tijdens het onderzoek werd er zes archeologisch spoor aangetroffen. Het gaat om twee greppels (SP 1 & SP 2) en vier ploegsporen (code 997). De greppels hadden een donker grijs gevlekte vulling en werden door middel van coupes tot ongeveer 20 cm diep vastgesteld. Al de archeologisch relevante informatie komt uit werkput 5, de vier andere werkputten zijn door de sloop volledig verstoord.

¹ De Loof A. & Wesemael E., *ARCHEOLOGIE NOTA BERINGEN, KOERSEL, PASTORIJSTRAAT 44. AFBRAAK VAN BESTAANDE CONSTRUCTIES EN ONTWIKKELING VAN EEN VERKAVELING.*, Bilzen, 2024

Voorafgaand aan het proefsleuvenonderzoek heeft er een sloop plaatsgevonden van de toenmalige gebouwen. Hierbij werden de funderingen die tot 90cm onder het maaiveld gingen uitgebroken alsook twee kelders die tot 3m onder het maaiveld gingen. Een archeoloog heeft de sloop van de funderingen opgevolgd en heeft geen archeologische sporen aangetroffen tijdens de sloop. Als er archeologisch relevante sporen aanwezig waren werden deze waarschijnlijk tijdens de bouw van de woning en de aanleg van de funderingen al verstoord.

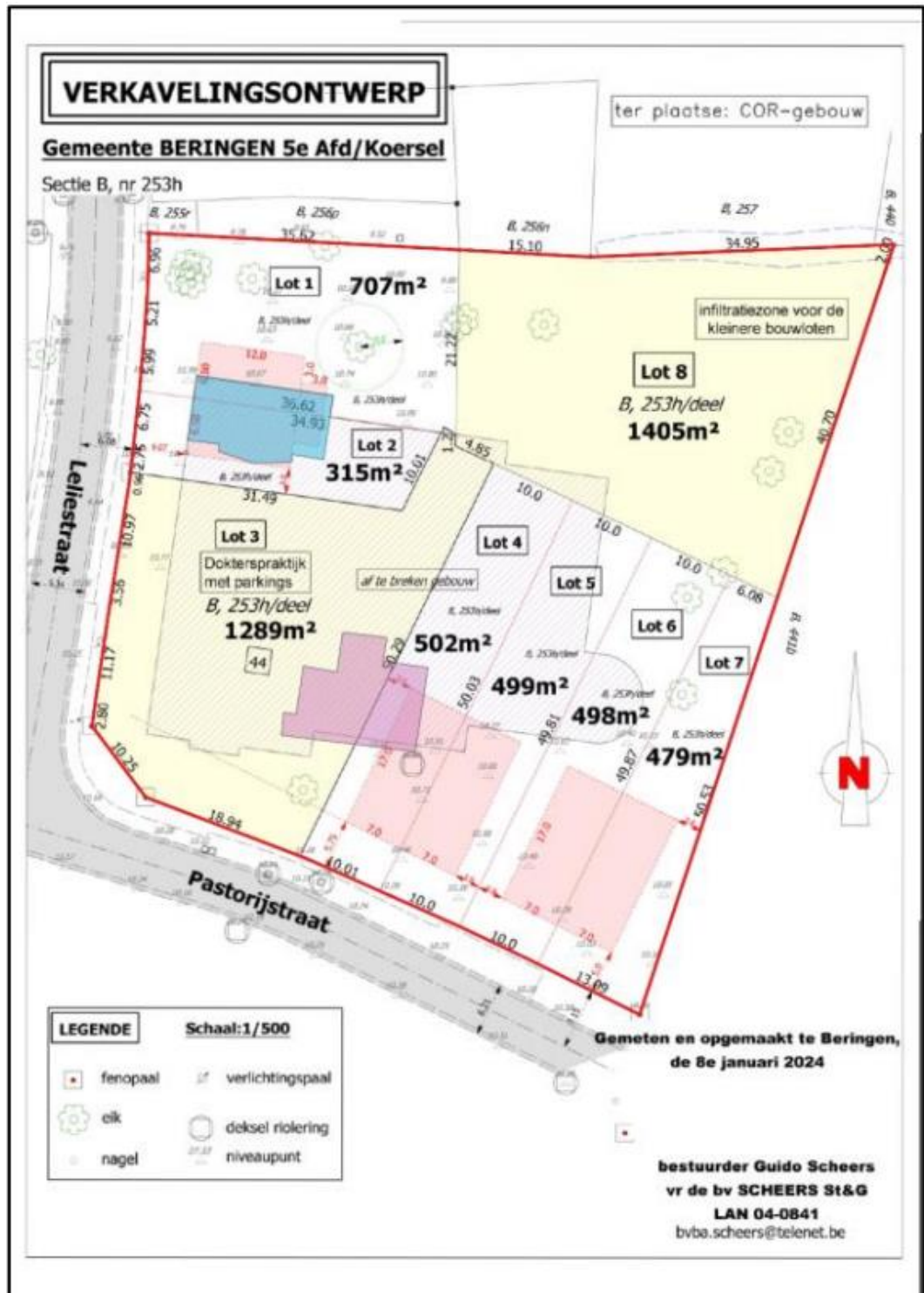
Ondanks de aanwezigheid van enkele archeologische sporen, wordt vervolgonderzoek niet geadviseerd. De voorafgaande sloopwerken hebben het gehele terrein met uitzondering van een klein bufferzone in het noorden en oosten van het plangebied volledig verstoord tot een diepte van minstens 90cm. De niet verstoorde groene buffer is aan de hand van proefsleuven zo volledig mogelijk onderzocht. De aanwezigheid van twee bomenrijen, die behouden worden in de toekomstige werken, beperkte wel de zone die onderzocht kon worden.

Afb. 2. Allesporenkaart van het proefsleuvenonderzoek.

2.4 Geplande werken

Het doel van de geplande werken is om de afbraak van bestaande constructies en de ontwikkeling van een verkaveling in 8 loten. Hiervan zijn loten 1-2 en 4-7 voor woningen met bijhorende tuinen. Lot 3 is voorzien voor een dokterspraktijk met parking. Tenslotte is lot 8 voorzien als infiltratiezone voor de bouwloten. Voorafgaand aan het archeologisch onderzoek is het eerder staande gebouw gesloopt om het terrein bouwrijp te maken. De funderingen bevonden zich tot een maximale diepte van 90cm onder het maaiveld. Een deel van het complex was onderkelderd, deze kelder had een oppervlakte van ca. 126 m² onder de noordwestelijke hoek van het complex en 145 m² kelderruimte aan de zuidelijke zijde van het complex. De onderkeldering van de zuidelijke kelder ging tot 2,35m diep onder het gelijkvloers. Tegen de noord- en oostkant van het plangebied ligt een rij bomen die behouden worden.

Afb. 3. Geplande werken binnen het plangebied. (Bron; initiatiefnemer, 08/01/2024)

2.5 Bepaling van de maatregelen

Het bureauonderzoek stelde voor het plangebied een verwachting op vondstsites van het (proto-)historie. Om de intactheid van de bodemopbouw in kaart te brengen werd een landschappelijk bodemonderzoek uitgevoerd. Hierbij werd een A-AC-C profiel aangetroffen en werd de kans op vondsten uit de (proto-)historische periode zeer laag ingeschat.

Om de aanwezigheid van sporen vast te stellen, werd geadviseerd om een proefsleuvenonderzoek uit te voeren. Tijdens het proefsleuvenonderzoek bleek dat het plangebied zes archeologisch relevante sporen bevatte, namelijk twee greppels en een vier ploegsporen. De greppels zijn aan de hand van coupes onderzocht en bleken ongeveer 20cm diep te zijn.

De archeologische sporen hebben slechts een beperkt kennispotentieel, de informatie die gewonnen zou worden aan de hand van een opgraving van het terrein zou niet opwegen tegen de kosten. Het Vlaams Erfgoed Centrum adviseert daarom een vrijgave van het terrein. Het proefsleuvenonderzoek vormt daarom het einde van het archeologisch onderzoek.

Ondanks het advies tot vrijgeven van het terrein, blijven de bepalingen voor het melden van toevalsvondsten van kracht, conform artikel 5.4.1 van het Onroerenderfgoeddecreet. De civieltechnisch uitvoerder is verplicht eventuele toevalsvondsten binnen drie dagen na ontdekking te melden bij Onroerend Erfgoed.